

6 KLUCZOWYCH ZAGADNIEŃ NIEZBĘDNYCH W PLANOWANIU PRACY PEDAGOGA NA NOWY ROK SZKOLNY

Planowanie jest jedną z ważniejszych czynności człowieka zarówno w życiu prywatnym, jak i zawodowym. Dzięki temu, że planujemy większość swoich działań, są one bardziej efektywne, konsekwentne i spójne. Rzecz jasna, nie da się zaplanować wszystkiego na 100%, bo zawsze może się zdarzyć coś nieoczekiwanego, czego nie przewidzimy lub zwyczajnie to przeoczmy, zwłaszcza pracując na co dzień z dziećmi i młodzieżą, na dodatek w rzeczywistości szkolnej, którą niemal każdego roku wyznaczają kolejne zmiany prawa oświatowego.

Zmiany wprowadzone od 1 września br. nowelizacją rozporządzenia MEiN w sprawie organizowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie dotyczą pedagoga szkolnego. Proponuję jednak, by przed przystąpieniem do czynności planistycznych na ten rok szkolny każdy pedagog szkolny, w którego szkole zatrudniony został pedagog specjalny, zapoznał się z zakresem jego obowiązków ujętych w § 24a. Znajdują się tam bowiem zapisy wskazujące na zbieżność niektórych zadań i czynności na obu tych stanowiskach. Warto zatem spotkać się i wspólnie ustalić, które zadania adresowane do uczniów, ich rodziców i nauczycieli i w jakim zakresie każdy specjalista będzie wykonywał oddzielnie, a które z nich – współpracując ze sobą. Dotyczy to przede wszystkim oddziaływań w następujących obszarach:

- podejmowanie działań w zakresie zapewnienia aktywnego i pełnego uczestnictwa uczniów w życiu szkoły/placówki;
- rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia ich mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu szkoły/placówki;

- rozwiązywanie problemów dydaktycznych i wychowawczych uczniów;
- wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w:
  - rozpoznawaniu przyczyn niepowodzeń edukacyjnych uczniów lub trudności w ich funkcjonowaniu, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki,
  - udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bezpośredniej pracy z uczniem,
  - dostosowaniu sposobów i metod pracy do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz jego możliwości psychofizycznych,
  - udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej rodzicom uczniów i nauczycielom.

Procedura planowania

Pedagog szkolny jest faktycznym twórcą i realizatorem planu świadczenia swojej pracy w placówce, która go zatrudnia. Jednak nie ma w tym całkowitej swobody. Jego poczynania muszą mieścić się w granicach wyznaczanych prawem oświatowym. Mam tu na myśli zarówno zapisy odnoszące się do nauczycieli jako grupy zawodowej, jak i te, które bezpośrednio regulują zadania i czynności przynależne pełnionej przez niego funkcji specjalisty szkolnego. Od kilkunastu lat

przekonuję Państwa, że trzeba te zapisy po prostu znać, nie ma innej opcji. Bez tego w codzienną pracę wkłada się ogromny chaos organizacyjny, kompetencyjny i emocjonalny, a to profesjonalnym oddziaływaniom zwyczajnie nie sprzyja.

Tym razem proponuję Państwu, by przy planowaniu całorocznej pracy skorzystać z dość prostej techniki polegającej na stawianiu sobie kilku kolejnych pytań. Znalezienie na nie odpowiedzi pozwoli:

- odnieść zakres podejmowanych zadań i czynności do aktualnie obowiązujących wytycznych prawa oświatowego,
- dokonać rzetelnej refleksji pedagogicznej, w tym oceny własnych umiejętności, kompetencji i preferencji zawodowych,
- skonstruować plan pracy zawierający zadania odpowiadające na rzeczywiste potrzeby szkolnej społeczności.

1. PYTANIE: Co jest istotą mojej pracy?

Pedagog jest pracownikiem szkoły, którego rola sprowadza się przede wszystkim do niesienia pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży doświadczającym różnego typu trudności. Ponieważ jest w szkole rzecznikiem praw i interesów uczniów, to również udziela wsparcia i pomocy ich rodzicom oraz nauczycielom. Czynić to winien profesjonalnie i w odpowiednich formach, które są jasno określone tak dla danego rodzaju placówki, jak i ze względu na typ osób, do których są adresowane działania, oraz kwalifikacji realizatora – § 6 ust. 1–5 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1280).

Ważne!

Rozmowa i wywiad z uczniem, rodzicem czy nauczycielem – NIE są formą pomocy psychologiczno-pedagogicznej! Takie zapisy w planach pracy oraz w dziennikach pracy kwestionowane są przez wzytatorów KO. I słusznie, bowiem rozmowa i wywiad – to metody realizacji takich form, jakimi są porada i konsultacja.

2. PYTANIE: Dla kogo i na jakiej podstawie planuję swoją pracę?

Adresatem poczynań pedagoga są przedstawiciele szkolnej społeczności, zatem dla nich winien on zaplanować różnego typu oddziaływania – rzecz jasna takie, które będą odpowiedzią na ich zdiagnozowane lub aktualnie sygnalizowane potrzeby:

- Działania w odniesieniu do uczniów na podstawie:
  - § 2 ust. 2 ww. rozporządzenia – zawierającego katalog uczniów uprawnionych do otrzymania pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
  - analizy dostarczonej do szkoły dokumentacji, tj.: opinii i orzeczeń wydawanych przez uprawnione do tego poradnie psychologiczno-pedagogiczne,
  - wniosków osób uprawnionych do inicjowania objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną na mocy § 5 ww. rozporządzenia,
  - wyników pozyskanych w trakcie realizacji zadań wskazanych w § 24 ust. 2, 5, 7 i 8 pkt a ww. rozporządzenia oraz zadań znajdujących się w wykazie zadań i czynności obowiązkowych do wykonania w ramach pensum w § 3 ust. 1 pkt a, d – wskazanych rozporządzeniem MEN z dnia 3 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1601).
- Działania w odniesieniu do rodziców nauczycieli na podstawie:
  - indywidualnie zgłaszanych przez nich problemów (porady i konsultacje),
  - ujawnionych w trakcie diagnozy sytuacji wychowawczej szkoły czynników ryzyka oraz czynników chroniących (warsztaty i szkolenia o tematyce wychowawczo-profilaktycznej),
  - analizy aktualnych potrzeb wewnątrzszkolnego doskonalenia nauczycieli w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej (szkolenia dotyczące rozpoznawania możliwości psychofizycznych oraz rozpoznawania i zaspokajania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci i młodzieży o SPE, dokonywania wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, opracowywania realistycznego IPET-u, dokonywania oceny efektów udzielanej uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej).

3. PYTANIE: Jak określić cele i formy ich realizacji?

Cele, jak sama ich nazwa wskazuje, określają miejsce albo stan, do którego dążymy. Specjaliści od zarządzania (sobą i czasem) proponują przy wyznaczaniu celów korzystanie z metody SMART, według której cel powinien być:

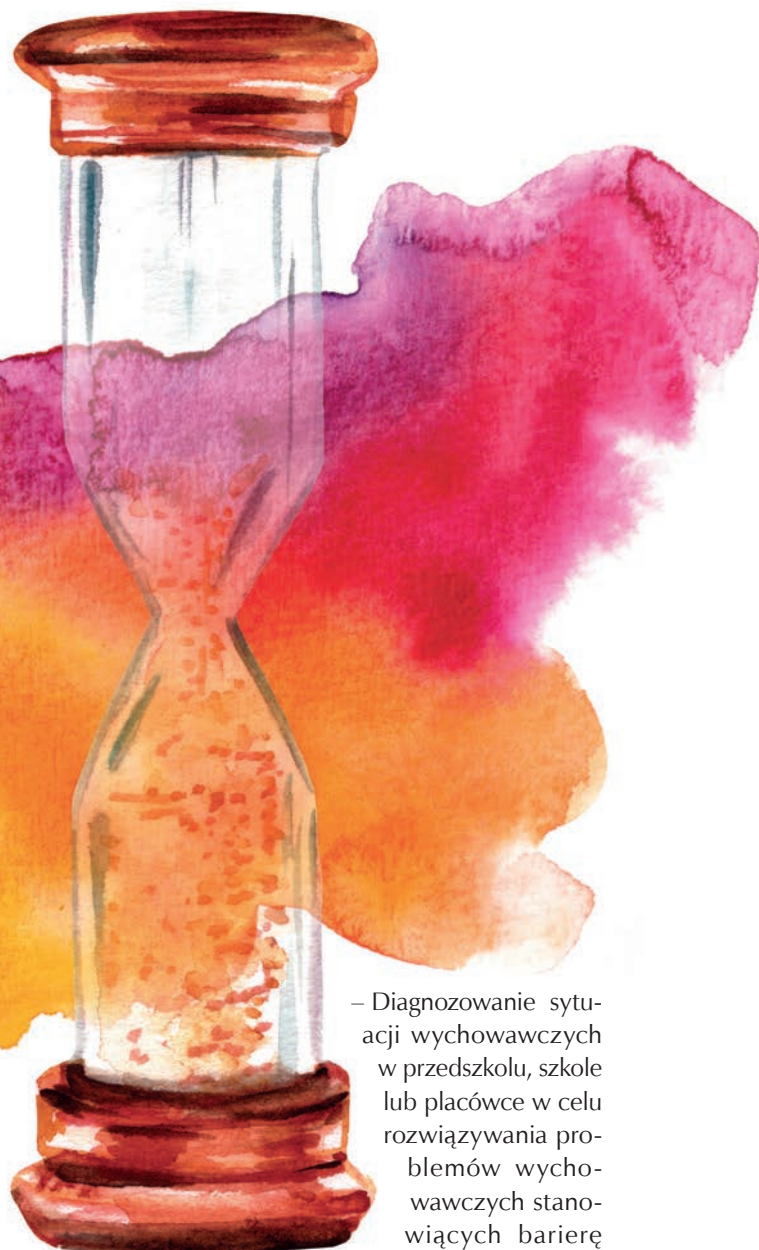
S – *specific* – konkretny, nie zostawiać wątpliwości co do sposobów jego realizacji,
M – *measurable* – mierzalny, powinniśmy być w stanie zweryfikować jego realizację,
A – *attractive* – atrakcyjny, jego realizacja powinna być dla nas nagrodą,
R – *realistic* – realistyczny, leżący w zasięgu naszych możliwości,
T – *time-bound* – mieć określone ramy czasowe jego realizacji.

Analiza zapisów rozporządzenia o pomocy psychologiczno-pedagogicznej pozwala przyjąć za główne cele pracy pedagoga obszary wyznaczone zapisami § 24. Jest ich osiem, ale trzeba je uszeregować według kryterium, jakim są zadania i czynności wykonywane obowiązkowo w ramach pensum (patrz: rozporządzenie z dnia 3 sierpnia 2018 r.) oraz pozostałe zadania i czynności, które – zdaniem MEiN – powinny być wykonywane w ramach 40-godzinnego tygodnia pracy:

• **Cele należące do pierwszej grupy (zadania wykonywane w ramach pensum):**

- Prowadzenie badań i działań diagnostycznych uczniów, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia przyczyn niepowodzeń edukacyjnych oraz wspierania mocnych stron uczniów.
- Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach odpowiednich do rozpoznanych potrzeb.
- Prowadzenie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, w tym działań mających na celu przeciwdziałanie pojawianiu się zachowań ryzykownych związanych z używaniem przez uczniów i wychowanków środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych.
- Dokonywanie wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym.

• **Cele należące do drugiej grupy (zadania wykonywane w ramach 40-godzinnego tygodnia pracy):**

- Diagnozowanie sytuacji wychowawczych w przedszkolu, szkole lub placówce w celu rozwiązywania problemów wychowawczych stanowiących bariery i ograniczających aktywność i pełne uczestnictwo ucznia w życiu przedszkola, szkoły i placówki.

- Minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, zapobieganie zaburzeniom zachowania oraz inicjowanie różnych form pomocy w środowisku przedszkolnym, szkolnym i pozaszkolnym uczniów.
- Inicjowanie i prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych.
- Pomoc rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień uczniów.
- Wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w: rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji,

zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Planując całoroczną pracę, należy odnieść się także do tych obszarów, które wynikają z samego faktu bycia nauczycielem. Mam tu na myśli jako cel: dbałość o swój warsztat i organizację pracy, podnoszenie własnych kwalifikacji zawodowych, sprawną, rzetelną i efektywną realizację innych zadań, w tym przydzielonych przez dyrektora placówki.

Po wyznaczeniu celów należy określić konkretne zadania i czynności, których realizacja przybliży do ich spełnienia. Warto przy tym rozpisać wszystko w odniesieniu do każdego odrębnego celu, jako wykaz pojedynczych zadań lub łącząc je w zadaniowe bloki. Ważne, by wszystkie te zaplanowane oddziaływania odpowiadały na rzeczywiste potrzeby szkoły, były możliwe do zrealizowania oraz mieściły się w granicach uprawnień i umiejętności zawodowych pedagoga.

4. PYTANIE: Jak określić czas realizacji poszczególnych celów?

Przemyślane, z kalendarzem szkolnym w rękę ustalenie terminów realizacji celów jest jedną z głównych zasad ich osiągnięcia. Nie tylko pozwala zaplanować poszczególne zadania i czynności, ale stwarza też presję, która motywuje do lepszej organizacji własnej pracy oraz efektywnego zarządzania swoim zawodowym czasem. Doświadczenie podpowiada, że dopóki nie nadchodzi termin wykonania jakiegoś zadania, to skłonni jesteśmy do zwlekania z jego wykonaniem. Rzecz jasna w pracy pedagoga szkolnego są i takie czynności, dla których trudne jest wyznaczenie konkretnej daty ich przeprowadzenia. Warto jednak określić chociażby miesięczne ramy czasowe na ich wykonanie.

5. PYTANIE: Czy poradzę sobie z taką wielozadaniowością?

Dzisiaj wielozadaniowość jest w cenie, wręcz stanowi niepokojącą normę w zawodzie nauczycielskim. Nie wszyscy jednak zdają sobie sprawę z tego, że robiąc wiele rzeczy jednocześnie, rzadko czynią to rzetelnie. Bywa, że efekty końcowe są marne, a oni tracą koncentrację i motywację do dalszych działań. Jeżeli ten system komuś nie odpowiada, gubi się w nim i szarpie z presją czasu, niech po prostu zaplanuje mądrze i po kolei realizację poszczególnych zadań na czas tych 10 miesięcy. Koniecznie niech ustali czynności

priorytetowe: Co jest konkretnie do zrobienia w tym roku szkolnym? Na czym najbardziej mi zależy? Które z tych celów jestem w stanie osiągnąć, a które są mało realne? Czasami trzeba zwyczajnie odpuścić.

6. PYTANIE: Jak skonstruować plan całorocznej pracy?

Mając już ustalone cele i przydzielone im zadania realizacyjne, trzeba teraz ubrać je w formę pisemnego planu pracy. Najlepiej uczynić to za pomocą prostej tabeli z trzema kolumnami (wzór w narzędziowni). Ważne, by plan był:

- **celowy** – zawierał cele pracy pedagoga szkolnego i zapewniał osiągnięcie tych efektów, którym służy,
- **wykonalny** – jasny, prosty, zrozumiały i realny,
- **konkretny i dostatecznie szczegółowy** – były w nim konkretnie sformułowane zadania wychowawcze, terapeutyczne, profilaktyczne i rewalidacyjne,
- **konsekwentny i kompletny** – zawierał wszystkie zadania niezbędne dla osiągnięcia wyznaczonego celu, charakteryzował się ciągłością i systematycznością,
- **elastyczny i plastyczny** – uwzględniał modyfikacje, jeśli są one konieczne, wynikające z nowych faktów powstałych w trakcie realizacji,
- **terminowy** – wyznaczał granice czasowe realizacji poszczególnych zadań bądź ich części składowych.

Plan pracy na rok szkolny 2022/2023 jest nie tylko po to, aby o niczym nie zapomnieć, lecz także aby mieć świadomość, ile jest jeszcze do zrobienia. Czasami wykonujemy zadania mechanicznie i wydaje nam się, że wszystko potrafimy ogarnąć, jednak w ostateczności coś pomijamy. Trzeba stale pamiętać, że pierwszeństwo w wykonaniu mają zawsze te zadania, które zgodnie z prawem oświatowym służą sprawom i interesom uczniów. Natomiast zadania wskazane jako obowiązkowe do wykonywania przez pedagoga w ramach przyznanego mu pensum są priorytetowe wobec innych zajęć i czynności wynikających z zadań statutowych szkoły lub placówki.

Warto również być świadomym, że faktyczna realizacja planu pracy, a co najważniejsze – efektywna, zależy tylko i wyłącznie od samego pedagoga. Zależy od tego, jak postrzega on swoją rolę w szkolnej społeczności, czy jest osobą zorganizowaną, ale i elastyczną w działaniu, na ile ma wpływ na to, co dzieje się w jego placówce „tu i teraz”, czy potrafi zapanować nad chaosem zleczanych mu zadań dodatkowych, samodzielnie podejmować szybkie i skuteczne decyzje, czasem niepopularne w gronie pedagogicznym bądź trudne do zaakceptowania przez dyrekcję.

Małgorzata Łoskot